

Kurum	: Işık Üniversitesi
Başlık	: Serdar Kuter ile “Ekonomi Notları”- Konuk: İİSBF İşletme Bölümü Başkanı Prof. Dr. Dilek Teker
Konuşmacılar	: Serdar KUTER, Prof. Dr. Dilek TEKER
Video Adresi	: https://youtu.be/fXEfU51mjnM
Yayın Tarihi	: 28.09.2022

Serdar Kuter: Işık Üniversitesi İşletme Bölüm Başkanı Prof. Dr. Dilek Teker’le konuşacağız. Neyi konuşacağız? Dilek Hoca’mız bir doktora öğrencisiyle birlikte “Finansal Piyasalarda Yatırımcı Davranışı ve Kripto Paralarda Risk Algısı Düzeyi” üzerinde bir anket çalışması yaptı. Bu anket çalışmasının sonuçlarını konuşacağız. Aslında biraz yatırım tercihlerini konuşacağız bu anlamda. Işık Üniversitesi İşletme Bölümü Başkanı Prof. Dr. Dilek Teker’le. Hocam, hoş geldiniz yayınımıza,

Dilek Teker: Hoş bulduk Serdar Bey. İyi yayınlar.

Serdar Kuter: Teşekkürler. Şimdi finansal piyasalarda yatırımcı davranışı ve kripto para risk algısı düzeyi yani aslında kripto parada buraya girdi. Belki hani popülaritesi çok yüksek. Onunla ilgili de tabii sorularım olacak ama önce bu anket çalışmasını kimlerle yaptınız, hangi yaş aralığı, hangi eğitim düzeyi, buradaki hani çalışma pozisyonu, nasıl bir katılımcı profili vardı?

Dilek Teker: Tamam, çok teşekkür ediyorum. Demografik verilere geçmeden önce şöyle bir bilgi vermek isterim aslında biz bu anketin bu yıl 2. sini gerçekleştiriyoruz. Geçtiğimiz yıl hemen hemen herhalde bir 17-18 ay kadar önce tam bir yıldan biraz daha fazla bir zaman önce 1.sini gerçekleştirdik. Aslında finans hocalarının finans akademisyenlerinin hep vurguladığı bir şeyi burada test etmeye çalışıyoruz. Finansal okuryazarlık düzeyinin son derece önemli olduğunu ve kişisel olarak da bunun sadece üniversite döneminde değil K12 düzeyinde hatta biraz çok idealist yaklaşıyor olabilirim ama ben ilkökul düzeyine kadar düşmesi gereken bir bilinç olması gerektiğinden yola çıkıyoruz aslında biz bu anketle. Hele son zamanlarda tartıştığımız İstanbul’un finans merkezi olma projesi içinde bu risk algısının ne olduğu, bireylerin yatırımcı davranışının ne olduğu çok önemli. Dolayısıyla aslında biz buradan yola çıktık. Hepimiz günün sonunda bireysel yatırımcıyız ve nereye doğru gidiyoruz, nereye evriliyor yatırım işi biraz hani bunu test etmek çalıştık. Demografik verilerle ilgili bir takım bilgiler sordunuz. Anketin aslında en önemli konularından bana göre üzerinde çok uzun konuşacağımız konularından bir tanesi demografik veriler. Şimdi biz 300’den fazla dönüt aldık anketimizde. Bunun yanıtlarına baktığımızda yaş aralığının 35 yaş ve üzeri olduğunu görüyoruz. Alt kırılımlar elbette olmakla beraber %70’lik bir kısmı 35 yaş ve üzerini işaret ediyor bize. Eğitim düzeyi çok yüksek. Bu tamamıyla bizim rastsal olarak seçtiğimiz bir örneklem ve tesadüfi olarak karşımıza çıkan bir durum. Örneğin örneklerimizin %47’si doktora düzeyine sahip. Dolayısıyla aslında eğitim düzeyinin çok yüksek olduğu bir kitleye biz bunu yöneltmişiz. Bu önemli bir bilgi çünkü biz analizlerimizde eğitimin, eğitim düzeyi yükseldikçe hani o finansal piyasalarda yatırım yapma dürtüsünün biraz daha farklı bir tarafa doğru evrildiğini görüyoruz. İş tecrübesi bizim için son derece önemli. Hani daha yaşı daha olgun ve iş tecrübesi daha olgun bir kitleye sorduğunuzda farklı bir sonuç alıyorsunuz. Hep konuşuyoruz ya z kuşağı, x kuşağı, y kuşağı ve bu kuşaklar arasında da aslında finansal davranışa bakış açısı birbirinden farklı. Yani çok önemli bir kısmının %75’lik bir

kısımının yaklaşık olarak en az 10 yıllık bir tecrübeye aslında sahip olduğunu görüyoruz biz burada demografik olarak.

Serdar Kuter: Peki, finansal okuryazarlığı aslında yüksek bir kesimle yapılmış bir anketten bahsediyoruz bu demografik yapı itibariyle. Peki, ne diyorlar mesela portföy oluşturmak konusunda nasıl tercihleri var yani nasıl sıralama söz konusu?

Dilek Teker: Aslında Serdar Bey, bir takım görseller paylaşmıştım. Eğer arkadaşlar için çok zor olmayacaksa belki 2 numaralı görseli getirebilirler. Orada daha estetik ve üzerinden konuşmak için daha iyi olabilir. Ben bir yandan anlatmaya başlayayım.

Serdar Kuter: Bir de geçen yıla kıyaslarsanız bir de bu yılı daha iyi olur belki.

Dilek Teker: Çok net evet, bunu soracağımızı da tahmin ettim. Zaten söyleyecektim. Geçen yıl ve bu yılın 1.si döviz ve dövize endeksli menkul kıymetler, yani dövizli mevduatlar ya da Eurobond dövize endeksli Eurobondları tanımlayabiliriz burada dolayısıyla 1 numaraya döviz koymuş yatırımcı. Geçtiğimiz yılda 1 numarada döviz vardı, 2 numarada hisse senedi vardı yine aynı şekilde arasında bir fark yok. 3. sıralamada gayrimenkul bu bizi biraz şaşırttı işin esasında çünkü gayrimenkul piyasasının son derece yüksek olduğu kiralarda çok yüksek olduğu bir dönemden geçiyoruz. Hani güvenli liman dediğimiz altını 4 numaraya yerleştirmişler. Yastık altına dikkatinizi çekmek istiyorum. Bunu sorgulamak istedik işin esası. Hani finansal piyasalardaki dalgalanmalar, haberler yastık altını ne kadar etkiliyordu? Çok çok düşük bir oran onu en başında vurgulamak isterim. Aslında ben burada şöyle yorumlamak isterim. Hani bireysel yatırımcı en azından bizim örneklemimiz dahilindeki yatırımcı, getirinin gerçekten peşinde koşan bir yatırımcı. Örneğin 6 numarada bono ve tahvil. Biz hep finans derslerimizde vurgularız. Bir portföy mutlaka devlet iç borçlanma senetlerini mutlaka koyunuz. Nedeni belli devlet güvencesi var. Ama geçen yıl da, bu yıl da devlet iç borçlanma olan senetlerinde olan talebin portföy geliştirmede düştüğünü aslında biz görebiliyoruz bulduğumuz istatistiklerde.

Serdar Kuter: Peki, kripto şimdi orada gayrimenkul kaçınıcı sıradaydı geçen yıl? Onu merak ediyorum. Bir de kripto para?

Dilek Teker: Affınıza sığınıyorum. Gayrimenkulün geçen yıl kaçınıcı sırada olduğunu şu an ezbere hatırlayamıyorum daha aşağılarda bir yerlerdeydi.

Serdar Kuter: Aşağılardaydı ama yukarı mı çıktı gayrimenkul?

Dilek Teker: Evet yukarılara çıktı gayrimenkul bu şaşırtıcı bir sonuç.

Serdar Kuter: Kripto para aşağıya mı indi?

Dilek Teker: Kripto para hemen hemen aynı düzeyi koruyor Serdar Bey. Kripto paraya bakış biraz, gri gibi geçen yılda kafaların karışık olduğunu belirtmiştik. Bu yılda benzer bir sonucu elde ettik.

Serdar Kuter: Tabi geçtiğimiz yıllarda kripto paralarda hızlı bir yükseliş ve ilgi vardı o tarafa. Peki, yatırımcılar şimdi anladığımız kadarıyla şimdi döviz diyoruz. İşte dövizin içinde kur korumalı mevduat da var, döviz de var çeşitli alternatifler var. Hisse senedi, gayrimenkul yani biraz daha böyle hani ilk dörde baktığımızda garantici ama biraz da risk iştahının arttığı hisse senediyle birlikte görüyoruz ama. Burada peki, şimdi yatırımcılar şimdi hisse senetleri riskli yatırımdır. Böyle yorumlanır. Ama sonrasında bir de kripto para çıktı ki o başka bir boyut. Yatırımcılar hangisini daha riskli görüyor?

Dilek Teker: Yatırımcılar kesinlikle kripto parayı daha riskli görüyor. Bizim anketimiz sonuçlarımız kripto paranın riskli görme olasılığının ya da oranının diyelim %93'e yakın bir oran olduğunu yani katılımcıların %93'ü kripto parayı tabii ki riskli kategoride sınırlandırıyor. Aslında çok uzun zamanlardır, finans eğitimlerimizde konuştuğumuz hisse senetleri piyasalarının daha spekülatif dalgalanmaya açık olduğunu ama hani kripto paraların aklımıza girmeye başladığı bu işte 2009 yıllarından beri daha yakın bir geçmişte aslında popülaritesini arttırdı bu kripto paralar. Son derece riskli olduğunu görebiliyoruz. Ama tabii bu arada talep riskte ama talep var, onu vurgulamak lazım. Ben 2020 yılından beri özellikle Türk yatırımcıların verilere göre anket sonucu değil elbette bu ama finansal verilere baktığımızda da kripto paralara çok büyük talepte bulduklarını gözlemleyebiliyoruz.

Serdar Kuter: Mesela burada bir soru var. "Kripto paralar finansal piyasalar için önemli bir inovasyon mudur?" sorusu da var. Buna yanıtta daha farklı.

Dilek Teker: Kripto paralar önemli inovasyon şeklinde bir yanıtımız var aslında orada. Onu çok önemli bir inovasyon olarak görüyor yatırımcılar. Ama mesela şunu sorguladık. Kripto paralarla ilgili bilgi düzeyinizi nasıl hissediyorsunuz dediğimizde bilgi düzeylerinin çok kuvvetli olduğuna inanan bir kitleden bahsediyoruz. Tabii doktoralı bir kitle olduğunu düşünecek olursak eğer ister istemez eğitim biraz daha ya bilgi düzeyinin yukarıda konumlandırmasına neden olur ya da öyle olduğunu algıladığına neden oluyor. Buna bir dikkat çekmek istiyorum.

Serdar Kuter: Kripto paraları çok fazla çözebilende herhalde bilmiyorum yani dünyada da çok fazla çözebilen çok az. Anlamakta herkes zorluk çekiyor ama?

Dilek Teker: Bir şey vurgulamak isterim aslında orada. Bu kripto paralarla ilgili hemen söylüyorum. Şekil 9'u arkadaşlar gösterirse belki orada biraz regülasyonla ilgili konuşmak iyi olabilir. Şimdi kripto paranın ne olduğunu aynen dediğiniz gibi çözmek çok zor. 2020 yılından beri kripto paralarda inanılmaz bir talep var. Ben pandeminin de bunda etkili olduğunu düşünüyorum. Pandemi dijitali tamamiyle bana göre 10 yıl,15 yıl geriye çekti ve hayatımıza daha erken bir sürede soktu bana göre. Ama bunun haricinde biliyorsunuz Bitcoin özelinde konuşursak işte birtakım tweetler atılmıştı Bitcoinin lehinde inanılmaz bir fiyat patlaması. Bu tabii çok dikkat çekti. Bunun ötesinde biz özellikle 2020 ve 2021 yıllarında kurumsal şirketlerin Bitcoine yatırım yaptıklarını ve bilançolarına bunu dahil ettiklerini görüyoruz ki; bu piyasada inanılmaz bir patlama sinyali verdi. Bu şu anlama geliyor. Bir şirket kripto bir paraya yatırım yapabiliyorsa ben de bireysel olarak buna güvenip yatırım yapabilirim. Dolayısıyla piyasada bu anlamda bir hacim artışı var. Fakat şekil 9'u arkadaşlar...

Serdar Kuter: Şu anda elimizde yok ama biz anlatalım. Hatta ben şunu sormak istiyorum. Kripto para piyasalarında bir çöküş beklentisini sormuşunuz. Buradaki beklenti şeyi nasıl, yüzdesi?

Dilek Teker: Şöyle bir şey söyleyeyim: beklenti olmayan yüzde yani bana göre çöküş olmayacaktır diyen %20.

Serdar Kuter: Fena değil aslında.

Dilek Teker: Kalanı farklı aşamalarında bir çöküş beklentisi içerisinde ama ben buradan regülasyona bağlamamız gerektiğini yine de düşünüyorum. Örneğin biz şöyle bir soru sorduk. Dedik ki; "Kripto paralar riskli ve riskli olarak algılıyorsun kripto paraları ama neden?" Bunun 1 numarası regülasyon eksikliğiydi. Eklenme olasılığı sistemin, bir takım zayıf taraflarını vurgulayan çok daha geri dönüş aldık. Ama regülasyon burada son derece önemli. 2018 yılından beri çok farklı ülkelerin kripto para konusunda önemli regülasyonlara adım attığını görüyoruz. Türkiye'de de bu anlamda

birtakım çalışmalar var. Dolayısıyla zannediyorum regülasyon eksikliğinin giderilmesi kripto para piyasasına olan talebi bir nebze arttırabilir, daha da arttırabilir. Ama tabii o zaman adı kripto para olmalı mıdır? Merkeziyetsiz olması aslında kripto parayı kripto para yapan unsur. Orada aslında biraz özelliğini kaybedecek gibi düşünüyorum. Bilmiyorum zamanımız var mıdır? Sizden gelecek cevaba göre belki biraz uzatabiliriz.

Serdar Kuter: Şöyle bir-iki-üç dakikamız var. Merak ettiğim konulardan bir tanesi, en çok da tabii konuştuğumuz konulardan bir tanesi aslında Türk yatırımcısının bu yatırımı ne kadar elinde tuttuğu. Mesela işte bu TL'de kısa vadede dönüşüm oluyor. Hisse senedinde mesela çok hızlı dönüşümler var gibi. Ama bunlar tabii hani bir öngörü. Bir yatırım aracını elde tutma süresi konusunda nasıl karşılık aldınız?

Dilek Teker: Bence çok önemli bir konu bu finansal okuryazarlıkta en çok altını çizdiğimiz konulardan bir tanesi. Hep şey deriz ya, borsa bir yatırım aracıdır, hani borsada oynanmaz. Bu çok doğru bir yaklaşım! Hisse senetleri dediğimiz spekülasyon olarak anlık işlem yapmamamız gereken yatırım araçlarıdır. Bir finans akademisyeni olarak bunun altını çizmek isterim. Ve ülkelerin finansal okuryazarlığında, gelişmişlik düzeyinde en kritik konulardan bir tanesi bu yatırımların elde tutma süresidir. Şüphesiz yatırım aracına göre bu farklı boyutlara gelecektir, ama genel çerçeveye baktığımızda bizim anket örneklemimizde bir yıldan daha uzun sürede yatırımı elde tutma süresini biz bulguladık. Yani 1 ay bizim için çok riskli bir zamandır. Genellikle bizim anket örneklemimiz 6 ay en az elinde tutuyor yatırımı. Bence bu önemli bir bilgi ama ben hisse senetlerinde özelinde bunu söylemek isterim. Çok popüler yatırım aracı olmaya devam diyor çünkü. Çok hisse senetleri için ben hep şöyle yorumluyorum. Hisse senedi alacaksınız, bir kenara atacaksınız, unutacaksınız. Onun bir kenarda büyümesini bekleyeceksiniz. Benim hisse senedi piyasasına bakışım budur ve önerim de budur.

Serdar Kuter: Bir de çok kısa olarak yatırımcılar yatırımlarını hangi sıklıkla kontrol ediyor? Tabii hangi sıklıkla kontrol ederseniz o kadar çok yatırıma müdahale etme durumunuz olabilir. Çok mu sık kontrol ediliyor?

Dilek Teker: Çok sık kontrol ediliyor Serdar Bey. Her gün kontrol ediyor çok önemli bir kitle yani hatta haftada birkaç kez en az kontrol ettiğimizi görüyoruz. Yani bu şu demek oluyor. Biz elimizde cep telefonu sürekli çalıştığımız aracı kurum banka her neyse o portföyümüz nerede bulunuyorsa sürekli elimizde elimizde telefon paramızın nereye doğru evrildiğini kontrol etme durumundayız. Küresel piyasada da dalgalanmanın çok olduğunu bu dönemde aslında bunun çok da doğal ve olağan bir sonuç olduğunu düşünüyorum ben.

Serdar Kuter: Doğru tabii. Peki, Hocam çok teşekkür ediyoruz. Değerli bir araştırma, Işıktan bir araştırma. Prof. Dr. Dilek Teker Işık Üniversitesi İşletme Bölümü Başkanı çok teşekkür ederiz.

*** Video burada sona eriyor. ***